

RYSZARD TURSKI, MARIA FLIS, MODEST MISZTAŁ

PORÓWNANIE NIEKTÓRYCH METOD OZNACZANIA OGÓLNEJ ILOŚCI ZWIĄZKÓW ORGANICZNYCH W GLEBIE

Katedra Gleboznawstwa WSR, Lublin. Kierownik — prof. dr B. Dobrzański

Ilość i jakość związków organicznych w glebie decyduje w znacznym stopniu o jej czynności biologicznej. Zresztą już z samej zawartości węgla organicznego możemy wyrobić sobie pojęcie o względnej wartości porównywanych gleb z pominięciem gleb hydrogenicznych. Znaczenie substancji organicznej w glebie powoduje ciągłe poszukiwania metod określania jej ilości, metod dających wyniki najbardziej zbliżone do rzeczywistej zawartości związków organicznych w glebie. Tę funkcję dotychczas spełniają najlepiej metody wagowe. Są to jednak metody żmudne i czasochłonne, co ogranicza ich użycie przy oznaczeniach masowych. Opracowano więc metody prostsze. Ze względu na możliwość zastosowania ich przy oznaczeniach węgla w dużych seriach w stosunkowo krótkim czasie, świadomie zdecydowano się na uzyskiwanie wyników mniej dokładnych. Nie jest jednak obojętne, na ile otrzymywane wyniki przy użyciu tych metod odbiegają od rzeczywistej zawartości substancji organicznej w glebie i jak wielkie są te różnice.

Istnieje konieczność porównywania wyników oznaczeń substancji organicznej. Niestety, metody służące do jej oznaczenia nie są w Polsce zunifikowane. Dlatego problem podjęty w pracy ma duże znaczenie i znalazł już odbicie w badaniach gleboznawczych [1, 2, 3, 5]. Nie przeprowadzono jednak dotychczas analizy porównawczej najczęściej stosowanych w Polsce metod oznaczenia próchnicy z zastosowaniem analizy statystycznej.

Zadanie takie postawili do rozwiązania autorzy przedłożonej rozprawy.

METODYKA BADAŃ

Próbki do badań pobrano głównie z poziomów akumulacyjnych gleb różnych typów. W próbkach oznaczono zawartość związków organicznych metodami:

— Iszcherkowa-Rołłowa w modyfikacji dublańskiej, (nadmanganio-wa),

— metodą Tiurina bez uwzględnienia modyfikacji [4],

— metodą Westerhoffa,

— metodą Springera-Klee w wariancie kolorymetrycznym.

Zawartość związków organicznych uzyskano mnożąc wyniki analiz przez współczynniki podane w oryginalnych opisach każdej z zastosowanych metod. Zrezygnowano z porównywania uzyskanych wyników z jedną z metod wagowych, ponieważ próba taka już została dokonana [1] przez porównanie metody Terlikowskiego z kilku metodami objętościowymi, wśród których znalazły się i metody uwzględnione w niniejszej pracy.

Uzyskane dane analityczne poddano statystycznej analizie wariancji. W tym celu wyniki usystematyzowano w grupy w zależności od zawartości substancji organicznej, składu mechanicznego, zawartości węglanów w próbkach, dla których te wyniki otrzymano. W oparciu o podstawowe zasady wyodrębniono konwencjonalnie grupy gleb:

— o zawartości do 1,00%, 1,01—2,00%, 2,01—3,00% i powyżej 3,01% związków organicznych,

— gleby „lekkie” i „ciężkie”,

— gleby węglanowe i bezwęglanowe.

Za gleby lekkie przyjęto uważać gleby o składzie mechanicznym piasków i glin silnie spiaszczonych w poziomie A_1 (zawartość frakcji spławalnych do 25%), za gleby „ciężkie” — gleby o składzie mechanicznym glin lekkich, średnich, ciężkich, iłów oraz gleby wytworzone z utworów pyłowych.

Liczebność pojedynczych próbek w poszczególnych wyodrębnionych klasach przedstawia się następująco:

— gleby o zawartości próchnicy	do 1%	— 24,
	1,01—2,00%	— 25,
	2,01—3,00%	— 54,
	powyżej 3,00%	— 23,
— gleby zawierające węglany		— 44,
— gleby bezwęglanowe		— 82,
— gleby lekkie		— 33,
— gleby ciężkie		— 93.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Wyniki analiz są zestawione w tab. 1 i 2. Już surowe dane, przedstawione na wykresach obrazujących różnice w stosunku do metody nadmanganianowej wskazują na pewne rozbieżności między metodami nadmanganianową a Tiurina i metodami Springera i Westerhoffa. Można również zauważyć, że metoda dublańska daje wyniki najniższe, co stwierdził już zresztą w swych badaniach B o r a t y Ń s k i [1].

Analiza wariancji wykazuje jednakże, że istotne różnice między porównywanymi metodami dają się stwierdzić nie w każdej z wydzielonych do porównań klas. Istotne różnice ujawniają się w glebach zawierających ponad 3% substancji organicznej, w glebach zawierających węglany oraz w glebach ciężkich (tab. 1).

T a b e l a 1

Wyniki analizy wariancji
Analysis of variance results

Rodzaje zmienności Variability	Wartość funkcji testowej F_0 Value of test function F_0	Wartość graniczna Limit value	
		F 0,05	F 0,01
Gleby o zawartości < 1,00 substancji organicznej %	1,33	2,74	4,08
1,01 - 2,00	2,08	2,74	4,08
Soil containing different percentages of organic substance	2,01 - 3,00	1,44	2,67
> 3,00	5,93	2,75	4,10
Gleby węglanowe - Carbonate soils	9,05	2,68	3,94
Gleby bezwęglanowe Carbonateless soils	1,14	2,65	3,88
Gleby "lekkie" - "Light" soils	2,53	2,70	3,98
Gleby "ciężkie" - "Heavy" soils	9,85	2,65	3,88

Brak statystycznie potwierdzonych różnic między wynikami uzyskanymi porównywanymi metodami w glebach zawierających mniej niż 3% związków organicznych oraz w glebach lekkich jest tym bardziej kategorię, że liczebność pojedynczych danych nie jest zbyt duża. Brak bowiem istotnych różnic przy małej próbie z populacji bezwzględnie zostaje potwierdzony przy powiększeniu liczebności wyników.

Zastosowanie 95% półprzedziałów ufności wg Duncana w grupach gleb (tab. 2), gdzie stwierdzono istotność różnic, uzasadniło sugestie uzyskane na podstawie przeglądu surowych wyników. Nie udało się bowiem stwierdzić różnic między metodami dublańską i Tiurina, jak również Springera i Westerhoffa. Różnice istnieją natomiast między

tymi metodami zestawionymi w przedstawione wyżej pary. W grupie gleb zawierających ponad 3% substancji organicznej i takich, które w składzie mechanicznym mają powyżej 25% części spławialnych, oraz w glebach zawierających węglany — metody dublańska i Tiurina dają istotnie niższe wyniki niż metody Springera i Westerhoffa. Wydaje się więc najbardziej uzasadnione i celowe oznaczanie ogólnej ilości związków organicznych we wspomnianych glebach metodami Springera i Westerhoffa. Jak wynika bowiem z badań Boratyńskiego [1] metody te dają najbardziej zbliżone wyniki do wzorcowej wagowej metody Terlikowskiego. W przypadku pozostałych grup gleb wybór jednej z badanych metod wydaje się być obojętny ze względu na możliwość porównywania danych analitycznych.

T a b e l a 2

Półprzedziały ufności dla wyników między którymi
stwierdzono istotne różnice
Confidence semi-intervals for results among which
significant differences have been found

	2	3	4
D_{p1}	0,17	0,18	0,19
D_{p2}	0,063	0,066	0,068
D_{p3}	0,062	0,065	0,067

D_p - wartość półprzedziału ufności wg Duncana
Duncan's confidence semi-interval

1 - gleby zawierające >3% związków organicznych
soil having >3% of organic matter

2 - gleby węglanowe - carbonate soils

3 - gleby ciężkie - "heavy" soils

Średnie dla gleb o zawartości >3% związków organicznych
Mean for soils having >3% organic compounds

$\bar{x}_n$ - 3,37; $\bar{x}_t$ - 3,35; $\bar{x}_w$ - 3,54; $\bar{x}_s$ - 3,58;

Średnie dla gleb węglanowych
Mean for carbonate soils

$\bar{x}_n$ - 2,34; $\bar{x}_t$ - 2,37; $\bar{x}_w$ - 2,69; $\bar{x}_s$ - 2,74;

Średnie dla gleb ciężkich
Mean for heavy soils

$\bar{x}_n$ - 2,47; $\bar{x}_t$ - 2,49; $\bar{x}_w$ - 2,74; $\bar{x}_s$ - 2,79;

n - metoda nadmanganianowa - ferromanganate method

t - metoda Tiurina - Tiurin's method

w - metoda Westerhoffa - Westerhoff's method

s - metoda Springera - Klee - Springer's-Klee method

WNIOSKI

1. Różnice zawartości substancji organicznej oznaczonej metodami nadmanganianową, Tiurina, Springera-Klee i Westerhoffa okazały się nieistotne w glebach zawierających do 3% związków organicznych, nie

zawierających węglanów oraz w glebach mających mniej niż 25% części spławialnych (cząstek $< 0,01$ mm).

2. Potwierdzone statystycznie różnice uzyskano dla wyników otrzymanych z zastosowaniem wymienionych metod dla gleb o zawartości powyżej 3% substancji organicznej węglanowych i o „ciężkim” składzie mechanicznym.

— Istotne różnice stwierdzono między parami metod Tiurina i nadmanganianową oraz Springera-Klee i Westerhoffa.

— Przy użyciu metod Springera-Klee i Westerhoffa otrzymuje się istotnie wyższe wyniki niż przy zastosowaniu dwu pozostałych metod.

LITERATURA

- [1] Boratyński K.: O metodach oznaczania węgla organicznego w glebie. Roczn. Glebozn., dodatek do t. 7, 1958.
- [2] Boratyński K., Roszyk E.: Vergleichende Untersuchungen einige Bestimmungsmethode des organischen Kollstoffgehalts in Boden. Zeitschr. f. Pflanz., Düngung und Bodenkunde, I-84, Berlin 1959.
- [3] Michajluk L.: Porównanie metod ilościowego oznaczania próchnicy w glebach. Roczn. Glebozn., dodatek do t. 13.
- [4] Pospil C., Hallada A.: Die Modifikationen der Tiurinschen methode mit der elektrometrischen Bestimmung des Erides der Titration (maszynopis).
- [5] Roszyk E.: Porównanie niektórych metod oznaczania węgla organicznego w glebie. Roczn. Glebozn., dodatek do t. 9, 1960.

Р. ТУРСКИ, М. ФЛИС, М. МИШТЕЛЬ

СРАВНЕНИЕ НЕКОТОРЫХ МЕТОДОВ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ОБЩЕГО КОЛИЧЕСТВА ОРГАНИЧЕСКИХ СОЕДИНЕНИЙ В ПОЧВЕ

Кафедра Почвоведения, Высшая Сельскохозяйственная Школа, Люблин

Резюме

В 126 почвенных образцах определялось содержание органического вещества по методам: Ищерекова-Роллова в дублянском видоизменении (перманганатный), Тиурина, Вестергоффа, Шпрингера-Клее. Проведенный статистический анализ результатов определений разрешает сформулировать следующие выводы:

1. Разницы в содержании органического вещества определенного по методам: пермангантному, Тиурина, Шпрингера-Клее, Вестергоффа оказались несущественны в почвах: содержащих до 3% гумуса, не содержащих карбонатов и в почвах имеющих менее 25% илистых частиц почвы (Φ ниже 0,01 мм).

2. Статистически достоверными были разницы для результатов полученных по названным методам в почвах: содержащих выше 3% органического вещества, карбонатных почвах и в почвах с „тяжелым” механическим составом.

а) Существенные разницы были обнаружены между методами: Тюринна и перманганатным а между Шпрингера-Клее и Вестергоффа,

б) По Шпрингеру-Клее и Вестергоффу получают более высокие, статистически утвержденные результаты определений, чем по двум остальным методам.

R. TURSKI, M. FLIS, M. MISZTAL

COMPARATIVE ESTIMATE OF SOME METHODS FOR DETERMINING THE TOTAL CONTENT OF ORGANIC COMPOUNDS IN SOIL

Soils Science Department, Agricultural College, Lublin

Summary

Organic matter has been determined in 126 samples of soil by the following methods: Iszczerek-Rolow modified at Dublany (permanganate), Tiurin, Westerhoff, Springer-Klee. Statistical analysis of the results has afforded the following conclusions:

1. Differences in the content of organic matter determined by the permanganate, Tiurin, Springer-Klee and Westerhoff methods have proved insignificant in following soils: containing up to 3% of humus, devoid of carbonates, and containing less than 25% of particles below 0.01 mm.

2. Statistically significant differences have been obtained for results afforded by the mentioned methods in soils having above 3% of organic matter, devoid of carbonates and in soils with „heavy” texture.

a) Significant differences have been found between the two pairs of methods: Tiurin and permanganate; Springer-Klee and Westerhoff.

b) On applying of Springer-Klee and Westerhoff methods results are significantly higher than on applying the two other methods.

Wpłynęło do redakcji w lutym 1967 r.